

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XX. KÖTET.

1913 JULIUS—AUGUSZTUS

7—8. FÜZET.

Adatok a *Lycaena Bavius* Ev. életmódjához.

Irta : DIÓSZEGHY LÁSZLÓ.

BÁRÓ ROTHSCHILD CHARLES úr megbízásából f. évi április 5—29-ig felkerestem a Magyarországon általam felfedezett *Lycaena Bavius* Ev. termőhelyét. 1910 április 20-án gyűjtöttem 6 ♂ példányt, de miután a növényzet fejlődése ez idén jóval előbb mutatkozott mint 1910-ben, jónak láttam már ápr. 5-én odautaznom, hogy az állat gyűjtését és megfigyelését el ne mulasszam. Április 6-án érkeztem meg Viczére (Szolnok-Doboka m.) s még aznap körülnéztem a termőhelyen.

A kőkény már virágzásnak indult a déli oldalakon, a fák rügyei már erősen fejlődöttek voltak épp úgy mint 1910 április 20 körül.

Sajnos, már április 7-én beállott az esőzés, erős, olykor orkán-szerű széllel, olykor hóval s ez április 18-ig tartott. Ez idő alatt szó sem lehetett a gyűjtésről, a növényzet sem fejlődött, így a környék látszólagos jobb termőhelyei után kutattam, végre április 20-án gyűjtöttem a *Lycaena Bavius* Ev. első példányát.

Vicze és környéke 25—30 kilométer körzetben hegyes-dombos vidék. A vidék 95%-a felszántott, megművelt terület, kiirtott szálerdővel, 10—25 éves erdők csak itt-ott tarkítják az egyhangú vidéket. Egyetlen uralkodó kőzet a pala, ezen olykor igen vastag réteg agyagos homok.

Csuszamlások, omlások e szerint igen gyakoriak, oly annyira, hogy sok területre, a melyet 1910-ben láttam, most már alig ismerem rá.

A megmunkálatlan hegyek oldalain csak a déli lejtőkön van számottevőbb vegetáció, a többi részen alacsony cserje, gyöngye fű. Persze, csak azon déli lejtők maradtak munkálatlanul, a melyeknek meredek volta kizárja a kapával való megmunkálást, bár idővel ez is megtörténik; a nép szegény, minden talpalatnyi helyre szükség van.

Ez idő szerint a déli lejtők uralkodó növényzete egy sásfajta, 2—3 alacsony növény és a vörös virágú *Salvia*, vagyis a mezei zsálya. Április 20-ig csak itt láthattam egy-egy *Papilio Machaon*-t,

P. Podalirius-t, egynéhány Pieridát és a *Lycaena Bavius* Ev. is csak itt volt található.

Április 23-án szép időm lévén újólaj gyűjtöttem a fennnevezett lepke 3 ♂ példányát. Végre április 25-én megfigyelhettem az első ♀ állatot, mondhatom, nem kis izgalommal. Mégis, mielőtt hálómbe került volna, alkalmam nyílt megfigyelni, hogy ide-oda röpködése közben csakis a *Salvia* húsos leveleit tünteti ki tartózkodásával, kerülvén a környezet többi növényét. Azonban az állat megfigyelése és gyűjtése egyformán fontos lévén, a ♀ *Bavius* által felkeresett *Salvia*-leveleket lehetetlen volt egyúttal át is nézmem s mint utólag kiderül, majdnem hiába való is lett volna, habár ez a hernyó tápnövénye.

Azonban a lepke, különösen a ♂♂ előszeretettel keresik fel az erdei szamóca fehér virágait, de a lejtők meredek volta csaknem lehetetlenné teszi a lepke megfigyelését, különösen ha felfelé a gerincz felé röpül.

Április 25-én délután érkezett meg UJHELYI JÓZSEF, a Magyar Nemzeti Múzeum kiküldöttje, a ki a következő napokon, valamint VARGA BÉLA ottani ev. ref. lelkész rendkívül kedvező segítségével megerősíthették azon feltevésemet, hogy az annyira kutatott tápnövény a *Salvia*.

Ugyanis UJHELYI-nek sikerült egy ♀ *L. Bavius* Ev.-t megfigyelni a mint egy petét rakott le a fennnevezett növény szára. Az igen kicsiny, de azért tisztán kivehető világos zöldeskék pete képletesen szólva szinte új erőt kölcsönzött a már említett igen meredek terrenumon való mozgásra és 28-áig mindhárman ezen a helyen gyűjtöttük az állatot váltakozó szerencsével s olykor bizony irigységgel is talán. Több petét azonban lehetetlen volt találnunk, bárha a ♀♀, mielőtt hálókba kerültek volna, minden funkcióját figyeltük.

Ekkor történt, hogy az igen fáradságos és ránézve igen gyöngye eredmény elkeserítette a mi önfeláldozó, hazánk legújabb lepkészét VARGA tiszteletes barátunkat, egyszerűen otthagyt bennünket mint Szent Pál az oláhokat.

UJHELYI barátom is megeléglve az órákon át tartó eredménytelen lesést, elment — mint mondá — „Mycethophilidákat“ gyűjteni. Mire visszatért, irigykedve nézte az én azóta gyűjtött, kopott két *Bavius*-omat. Ez délután 3 órakor történt s miután nagy volt a hőség, sietnünk kellett haza, hogy még frissen preparálhassuk az állatokat, mielőtt ez lehetlenné válik puhítás nélkül.

Épp végeztünk a munkával, midőn a hőségtől kipirultan, izzadtan beront a mi kedves lepkész-lelkészünk és minket mintegy lesajnálván, szó nélkül egy széknél elkeresztelt alkalmatosságra lepihen-

vén, előszedi zsebéből a papirzacskós skatulyáját és kezdi bontogatni a zacskókat. Előkerül egy, majd 2—3 *E. Cardamines*, — mi ekkor UJHELYI-vel összenéztünk, megmosolyogván ritkaságait, persze nem értvén előbbi fölényes viselkedését. Aztán előkerültek kopott és kevésbé kopott *Gonopteryx rhamni*-k, *rapae*-k, *napi*-k, ép csápokkal vagy azok nélkül, — s mi csak mosolygunk kitaratóan. Egyszerre azonban felderül az arca. jön egy *Bavius*, 2, 3, 4, egészen 6 példányig! Bizony az én kedves lepkész-tanítványom (én vezettem be a lepkészlet gyönyörűségeibe) egyszerre mester lett szemünkben a „remek” bemutatása után. Bár használható állat alig akadt közöttük, kinyújtám kezemet a croesusi kincseket rejtő doboz után, — de a tanítvány felmondta nekem szolgálatait avval a rövid kijelentéssel, hogy most már ő is a múzeumnak gyűjt. Véletlenül UJHELYI arcára került tekintetem, — s czáfolja meg, ha nem igaz — kajánul mosolygott biz’ ő!

Ilyen és ehhez hasonló epizódok között mesélte el most már a „nagy tanítvány”, hogy fölfedezte a *L. Bavius*-ok világkongresszusát s ha hálóján (melynek szövege az egyöntetűség elvét a marasztaló, barátságos kökénybokrok jóvoltából felmondta) át nem menekülnek, most már talán 15 darab is lenne.

Másnap, április 29-ikén, már korán megjelentünk a fentjelzett kongresszus színhelyén, mert barátunknak hivatalos gyűlése lévén 9 órakor (azonban még 10 után is velünk volt), hozzáfogtunk a *Bavius*-ok megtizedeléséhez.

Itt aztán gyűjtöttünk elég szép anyagot, sikerült a petegyűjtés is, a megfigyelés is, amelyről a következőkben számolok be:

A *Lycæna Bavius* Ev. bárha igen sok *Salvia*-bokrot keres fel, azok közül csak a legegészségesebbeken időzik hosszabb ideig, mikor is a külső levelek szárain behatol a középlevelek közé és csak a legfrissebb levelek aljára rak le egy-egy petét. A szárra ritkán, külső levélre egyáltalában nem petéz. Öt, tíz és ennél több petét csak a már fejlődő virágra rak s minden egyest igen jól rejtve, védve.

A petelerakás úgy történik, hogy keresi a levél erre alkalmas gödröcskéit s miután lerakott egy-két petét, megfordul és ugyanott, vagy a közelben folytatja ebbeli munkáját; ha elvégezte, lassan kisétál és most már messzibb röpül, mintha alaposan megkönyebbült volna.

A hernyók — amint megfigyelhettem — 7—10 nap alatt kelnek ki és a friss virágban láthatatlanul eltűnnek s ez igen megnehezíti majd SCHMIDT ANTAL munkáját, aki a pete és a hernyó leírását végzi.

A lepke röpülése könnyű, lebegő, de nem gyors s még megzavarás után is csak rövid távolságra röpül. Azonban ha csak a

legkisebb szél mozgatja a növényeket, igen könnyen szem előtt téveszthető.

Reggel 8 órakor, ha szép az idő, már röpül, délután 3 órakor igen ritkán, de délelőtt még borús időben is gyűjtöttünk egynéhányat.

Elterjedtsége Erdély északkeleti részének védett déli lejtőin — ha a tápnövény nagy mennyiségben van jelen — valószínű. Vicze környékén: Kékes, Czente, Apáti, Borzás, Bőd, Apanagyfalu környékén biztosan előfordul, azonban Bethlen-ben már nincs, mert ez a helység egy hűvös völgyben fekszik. A Czibles-en és előhegy-ségeiben szintén nem fordul elő, ami különben is alig lehetséges.

Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a *L. Bavius* Ev. egyetlen rokonával sem téveszthető össze, legjellemzőbb bélyegeit már ismertettem e helyen.¹ Legközelebb áll hozzá a *Lycaena Baton* BGR. és nem a *L. Orion*, mint DR. SERTZ mondja, ezzel együtt röpül, de itt ez még ritkább.

Miután az összes gyűjtött anyagot áttekinthettem és összehasonlíthattam a kisázsiai példányokkal, megállapíthattam hogy lepkénk azoktól eltér és azért külön névvel jelölendő.

A *Lycaena Bavius* Ev. var. *hungarica*² hímje élénkebb zöldeskék vagy türkizkék, igen ritkán ibolyás fényvel, a naransárga foltok a hátsó szárny felületén határozottabbak, egy esetben majdnem az elülső szegélyig érnek, csak két esetben hiányzanak. A ♀♀ hátsó szárnyának $\frac{3}{4}$ része sötét kékeszöld vagy ultramarinkék, az elülső szárny $\frac{2}{3}$ -a szintén türkizkék vagy kékeszöld behintésű. Egészen kék behintést ♀ példányokon nem észleltem, bár jól lehet, hogy ez is lehetséges. Mindkét nem fonákja világos, gyöngén ibolyásszürke, rajta a pettyek rendkívül váltakozók. Az elülső szárny töve felé eső pettyek száma 1—5-ig váltakozik, olykor igen sok úgynevezett „fiók“ pettyel vagy azok nélkül, olykor pedig összefolynak a közeleső pettyek vagy épp úgy mint a *L. Icarus* ab. *arcuata* WEYMER-nél a két szélső pont az alsó szegélyen ívelten összefolyt stb. Az ÚJHELYI JÓZSEF által gyűjtött egyik ♀ mindkét hátsó szárnyán erős fekete középpont van, ezen állatot a Magyar Nemzeti Múzeum szíves jóváhagyása remé-

¹ Rovartani Lapok. XIX, 1912, p. 114.

² *Lycaena Bavius* var. *hungarica* DIÓSZEGHY, nov. var. — ♂ alis supra alacre viridi-coeruleis vel türkiseis, rare violascenti nitidis, maculis aurantiacis constantis interdum usque ad marginem anteriorem pertinentibus. ♀ alis posticis parte $\frac{3}{4}$ obscure violaceo-viridibus vel ultramarinis, alis anticis parte $\frac{2}{3}$ türkiseis vel violaceo-viride conspergatis. ♂ ♀ alis subtus lucido violascenti-griseis, punctis valde variantibus. — Habitat prope Vicze (Com. Szolnok-Doboka) Hungariae orientalis (regio transsylvanica).

nyében VARGA BÉLA viczei ev. ref. lelkész tiszteletére ab. *Vargai*¹-nak nevezem el. Továbbá BÁRÓ ROTHSCHILD CHARLES úrnak általam és ugyancsak ÚJHELYI JÓZSEF által a Magyar Nemzeti Múzeum számára gyűjtött egy-egy ♂♂ példányát, melyeknek felületéről hiányzanak a sárgásvörös foltok ab. *Rothschildi*²-nak nevezem el.

Kétségtelen, hogy miután idők folyamán a fönt leírt *Lycaena Bavius* Ev. var. *hungarica* még több példánya lesz ismeretes, változatossága különböző neveket fog forgalomba hozni. Bár a lepke az eddig ismert termőhelyén is igen ritka és rövid életű s ezek mellett nehezen gyűjthető.

Nagysága változó, a g. v. hazai példányai 20–27 mm. között váltakoznak.

Végül ezúton fejezem ki ismételtén köszönetünket úgy a Magyar Nemzeti Múzeum, valamint az én nevemben is VARGA BÉLA viczei ev. ref. lelkész barátunknak, hogy szíves vendéglátásával, kalauzolásával lehetővé tette a viczei tartózkodást, közreműködésével pedig behatóan elősegítette a *Lycaena Bavius* Ev. ismeretlen életmódjának sikeres felderítését.

Ugyancsak meleg köszönetünket fejezzük ki DR. ZILAHY KISS ENDRE barátunknak, Bethlen járás tiszti orvosának, a ki bájos nejjével együtt páratlanul magyaros vendégszeretetével, vérbeli entomológusok ragaszkodásával, örökre emlékezetessé tették az ott tartózkodást.

Zenészek az ízeltlábú állatok közt.

Írta: HAJNAL IGNÁCZ.

Ha az ember nyári időben végigsétál a balsamos illatú hegyi vagy síksági réteken és mezőkön, amellet hogy az üde levegőt beszívja és tüdejét, végtagjait edzi, bizonyos természeti tüneményre is önkénytelenül figyelmessé lesz, mert a madarak csicsergésén, a források csergedezésén, a méhek zsongásán kívül különféle hangok ütik meg fülét. Ilyen hangok: a hegedülés, czirpelés, csicsergés és kopogás, mind együttvéve pedig egy természetes hangversenyt alkotnak, mely a természet legkisebb zenészeitől: az ízeltlábú állatoktól ered. Vajjon mi célja van ezen állatok folytonos muzsikálásának? Bátran felelhetném tán, hogy bizonyos önérdek, mert legtöbb esetben szívük érzelmeit akarják vele tolmácsolni és életpárt keresnek általa.

¹ *Lycaena Bavius* ab. *Vargai* DIÓSZEGHY, nov. ab. ♀. — A var. *hungarica* differt: alis posticis puncto mediano valde distincto.

² *Lycaena Bavius* ab. *Rothschildi* DIÓSZEGHY, nov. ab. ♂. — A var. *hungarica* differt: alis maculis flavo-rufis deficientibus.

Ha az ember elmélyed a zenébe, mintha hallani vélné, mint mondja a szöcske pl. ezeket: „Egy fiatal szöcskeúrfi, a zöld kabát tulajdonosa, ezen nem közönséges úton keres magának életpárt!” És ennek megfelelőleg éppen hasonlót mondanak a többiek is, más-más zenehangot alkalmazva.

Ha a víg csapatot közelebből megfigyeljük, eme sajátos zenészeket öt csoportra oszthatjuk, mint: zümmögők, karczolók, dobolók, füttyülők és kopogókra. De akarjuk a zenéhez venni ama könnyed suhogó kepelést, melyet a szárnyak alkalmas kiterjesztésénél pl. a szöcskék, szitakötők és lepkék röpködése alkalmával hallhatunk.

Vegyük tehát sorra e különös zene eredetét.

1. *Zümmögés.* Mindannyian ismerjük a bogarak és a poszméh mély zümmögését, az éppen oly mély surranását az éjjeli lepkének, a dongó- és szobalégy magasabb hangú döngicsélését, a szúnyog még magasabb hangú zümmögését, melylyel az embert, kit meg akar szúrni (csípni), gyakran figyelmessé teszi. Mind e hangok a gyors szárnycsattogástól származnak. Ha a zongorahúr oly gyorsan rezeg, hogy a szem már nem látja, akkor hallható hangot ad; ha a rovarszárny oly gyorsan csattog, ugyanazt teszi. Ameddig a poszméh vagy cserebogár mozgásban van, szárnyainak csak bizonyos csillogását látjuk, következetesen annak csattogását is hallanunk kell, mert a levegő rezgésbe jön, a hang pedig nem egyéb, mint a levegő rezgése. A poszméh maga több mint negyven mozgást tesz szárnyaival egy másodperc alatt, a kisebb rovarok azonban még többet. A hangok, melyek ezáltal keletkeznek, részint közvetlenül hallhatók, részint magasabb hangúak, melyek füleinkbe jutnak. Itt-ott a hangképzés bizonyos mellékkészülék által támogatatik. Sok légynek és szúnyognak pl. szárnyaik mögött még két billegő, apró, ruganyos szögecske van, alig egy milliméter hosszúsággal, melyek végükön bunkóalakúan vastagodnak ki.

Ezek részint kormányzó eszközül szolgálnak, amennyiben az állat ezeket előre vagy hátra hajtja, irányíthatja súlypontját, úgy, hogy feje hol fölfelé, hol lefelé lehet irányítva és így a repülés a megfelelő irányban történik, másrészt pedig a gyors szárnycsattogás alkalmával lökés éri és együtt rezegnek; kicsiségüknek megfelelőleg igen magas hangot kell, hogy adjanak. Ha az ember a szúnyog zümmögését utánozni akarja, így tesz: z . . . . z-z-z; ez a „z” hang leginkább felel meg a legmagasabb hangoknak, melyek e hangnemben foglaltatnak.

Mire való már most e zümmögés?

Eredetileg tán önkéntelen nyilvánulás, mely a nagyon kis állatok repülésének gépies feltételéből, a gyors szárnyrezgésből származik,

némely esetekben az alkalmazkodás által a tér felismerhetetlen jelentőségét nyerte. Önmagában könnyű eszköz egyfajtajú állatokat együtt tarthatni. A szúnyogok hímjei pl. nőtényeiket már messziről ismerhetik fel magashangú zümmögésük által. Ahol sok a táplálék, ott sokat zümmögnek és ez csalogatójelül szolgálhat más, eledelt keresőknek.

Egy természetbúvár erről így nyilatkozik: A 80-as években egyszer egy erdő közelében sétáltam. Csodálkoztam az erdő hangos voltán, amely itt uralkodott. Az egész mintegy km.² területen úgy zsongott, mint egy nagybögő. Mi lehetett itt? Cserebogaras esztendő volt és a cserebogarak milliói, melyek a fiatal eserfákat ellepték, idézték elő e zajt egyenletes zümmögésük által; ez mély, végtelenségig tartó változatlan hangú zümmögés volt, mint amelyet a nagybögő utolsó húrja előidéz. Midőn ismét a mezőre léptem, százával hallottam még az új jövényeket. Úgy látszik, éppen bábjaikból kibújva, jöttek a körültekvő szántóföldekről és mindannyian egyenesen az erdőnek tartottak. Hogy ismerték volna ez irányt, ha nem társaik zümmögéséből?

Némelyeknél megállapítható, hogy zümmögő hangjuknak eredete szándékos és céltudatos. Így ismeretes, hogy fiatal anyaméheink, míg a sejtben bezárva, „tütülnek“, „kvákognak“. Ez a szűk tér által félig elnyomott zümmögés, miáltal a méhkas lakóit verbuválják.

A nagy, középamerikai góliátbogárról olvastam, hogy fejnyulványaival újjnyi vastag ágat körülvesz és rettentő gyors repüléssel az ág körül forog. Ezt addig szokta folytatni, míg az ágacska le nem fűrészelte. De nem ez a célja, hanem inkább az, hogy az ebből származó zümmögés, dongás által párját hívogassa.

2. *Karezolás.* Ha pl. egy szűt gombostűre szúrunk, azt fogjuk tapasztalni, hogy az állat bizonyos karezolva-fütyülő hangot ad, a mennyiben nyakát fel és alá mozgatja. Más bogaraknak hasonló tulajdonságuk van; karezoló hangot adnak, ha szükségben vannak; ha a nyakpajzs éle ezzel érintkezik, karezolja a durva helyeket és innen származik a hang. Arra szolgálhat, hogy társait az elleuségre figyelmessé tegye.

A hangképzésnek ugyanaz az alapja, egy durva felületen levő karezolás, a rovaroknál sokféle alkalmazásban van, különösen a szöcskéknél, hol az csalogató eszközül szolgál. A lábakon, csipőkön vagy szárnyakon kis dörzsölődeszkájuk van, apró felületek ezek, melyek rendszeren szabályos léczecskekkel vannak ellátva. Ha egy mm²-en 60 ily léczecske van s ha valamely tárgygyal oly sebesen végighúzzunk rajta, hogy az másodpercenként 100 mm.-t érint, úgy nyilvánvalóan 6000 ily léczecske-t érint másodpercenként, így tehát

6000 rezgést is idéz elő másodpercenként: ez oly hangot szolgáltat, mely hangszereink legmagasabb régióiban található.

Apró szöcskéink lábaikat gyors, rövid mozdulatokban dörzsölik szárnyaikhoz és így majdnem folytonos, szakadatlan czirpelést (karczolást) idéznek elő. A nagy zöld sáskát messziről fel lehet ismerni szakadozott hangjáról. Hátsó hosszú lábait magas mozgással emeli fel és le; valahányszor a dörzsölődeszkácska a szárny mellett elhalad, rövid csörrenő karczolás hallatszik.

Tücskök és lótetűk nem a lábaikat dörzsölik a szárnyakhoz, hanem szárnycsúcsaikat, a mi félig füttyülő hangot idéz elő. E zene czélja valószínűleg szintén a csalogatás. A hol valamely rovarfajnál dörzsölődeszkákat találunk, biztosra vehetjük, hogy hang előidézésére szolgálnak, ha hangokat különben nem is hallunk. Már apró szöcskéink hangja sem vehető észre némely emberi fül által épp úgy, mint a kis denevérek czinczogása.

Egy természetbúvár erről így ír: „Voltam egyszer egy társaságban, melynek kétharmad része a szöcskék czirpelését igen hangosnak és kellemetlennek találta, míg egyharmad része egyáltalában nem hallott ebből semmit“. Minden fülnek van hanghatára, melyen túl nem terjed hallóképessége. És így lehet az állatorszámban még számos apró zenész, melyet nem hallunk, míg ők maguk, apró, alkalmas hallószervekkel vannak ellátva, kölesönös meghallgatásukra. A dörzsölődeszkák némely rovarnál ki vannak mutatva, melyeket előbb némáknak tartottak s ilyen, tőlünk észre nem vehető készülékek talán a hangyáknál az egymással való közlekedésük czéljaira is játszanak szerepet. Óslényi rovaroknál is találtak már karczoló szerszámokat.

3. *Dobolás.* A prücsöknek nemesak hegedűjük, hanem dobjuk is van. A potroh hátsó részén egy dobhártya van kifeszítve üstalakú mélyedés felett, mintegy 3 mm. átmérővel. E dobhártyát egy erős izom hozza rezgésbe és éppen úgy hangzik, mint az üstdob, csak apróságának megfelelően magasabb hangnemben. Az éneklő prücsök (*Cicada*) nálunk ismeretlen; délen körülbelül addig található, a meddig az olajfa honos. De a hol ez van, ott figyelmessé lesz az ember rá, ha jókedvében van. Egyetlen állatka dobolása húsz lépésnyire annyira betöltheti az ürt, hogy a hallgató azt sem tudja, hol keresse. Mindig azt hiszi, hogy közvetlenül maga mellett dobol.

4. *Füttyülés.* Azaz hangképzés, a levegő kiszorítása által. (Legnagyobb éjjeli lepkénk: „a halálfej“ füttyül, ha megfogják). A hang valószínűleg a potroh első gyűrűjének egyik részén tódul ki, melyen át e pille levegőt szorít ki, mely egy szarulemezt hoz mozgásba. BURMEISTER azt írja, hogy a legyeknél is van ilyen füttyülőkészülék, melyből zümmögésüket magyarázza. Légzőcsőveikből levegőt szori-

tanak ki, mely egy szarulemezt hoz mozgásba. De valószínűbb, hogy, mint fent láttuk, a szárnymozgások ennek előidézői.

5. *Kopogás*. Némely bogár összekopog. Legismeretesebb példa rá az ú. n. *pattogóbogár*. Fekete, magaslábú bogár, mintegy 6 mm. hosszú. Ha fogságban tartva a skatulyában, a skatulyán szőrrel végighúzzunk, úgy a hangot valószínűleg oly jelnek tartja, hogy fajrokona van közelében s ilyenkor 6–8-szor kopog egymásután, a mennyiben röviden szólva. az álkapcsával a skatulya fenekét ütügeti. A termiták kopogás által adnak egymásnak jelt. A dolgozó csapat vezére időről-időre fejével kopogtatja a földet, hozzátartozói erre zizegéssel felelnek és kettőzött buzgalommal fognak hozzá a munkához. Valószínű, hogy azon állatok közt, melyek társas életet élnek, ily jeladások jobban vannak elterjedve, mintsem azt jelenleg még tudjuk.

A *Melanargia Galatea* L. egy érdekes eltéréséről.

Irta: MONDOK JÓZSEF.

Mult évi július 14-én gyönyörű időben, fiam kíséretében kirándulást tettem a „Nagy-Kevély“ észak-keleti lejtőjén elterülő kalázi erdőben, a hol közel a hegy aljához, már a reggeli órákban szorgalmasan gyűjtöttük az itt nagy számban repkedő *Zygaenákat* és *Melitaeákat*. E közben a *M. Galatea* L. lepkefajnak egy rendkívül sötét és a rendesenél jóval nagyobb ♀ példányát sikerült hálomba keríteni. Minden igyekezetünk ellenére, azonban sajnálatunkra nem sikerült ennél többet a szép fajeltérésből zsákmányul ejteni.

Ezért az alábbiakban ismertetett állatot nem is látom el külön névvel, de fenntartom ezt magamnak azon időpontig, a míg nekem vagy másoknak esetleg sikerülne ezen érdekes aberatióval megegyező példányokat oly számban fogni, hogy ezáltal egy külön név felállítása indokolható legyen.

Közelebbi szemlélés és az idevágó leírások révén megállapíthattam, hogy a birtokomba jutott teljesen ép és kifogástalan állapotban levő minden eddig leírt sötét *Galatea*-aberatiótól és varietástól eltér, mely körülmény zsákmányomat annál becsesebbé teszi.

A mondottak után felteszem, hogy az állatnak tüzetes leírása egyébiránt is érdeklődést fog kelteni.

A képekből, melyek egyike egy normálisnak mondható lepkét, a másik pedig a sötét példányomat az eredetiekhez 4:5 arányban mutatja, nehézség nélkül kideríthető, hogy a szóban forgó példányom sem a SPULER által (Die Schmetterlinge Europas. I, p. 32) DAUB gyűjteményéből leírt sötét példánnyal, sem pedig a SEITZ: (Die

Schmetterlinge der Erde. I, p. 115) leírta OBERTHÜR-féle ab. *lugens*-el sem egyező.

Az ugyanitt leírt és a 38. táblán képen bemutatott var. *turcica* BOISD.-tól is lényegesen eltér.

Állatomnál a már említett nagyságbani eltérésen kívül, még a következő különbségek szembeötlők.

A szárnyak felső oldalán azon részek, melyek a rendes *M. Galatea*-nál fehérek, példányomnál, a *Satyrus Hermione*-hoz hasonlóan füstbarnák. A füstbarna behintés még a szárnyszegélyre és a rojtozásra is kiterjed. A *M. Galatea* L. karakterisztikus fekete rajza és erezete példányomnál az elülső szárnyakon a sötét alapszínből még előtűnik, de a hátsó szárnyakon már alig sejthető.

A szárnyak alsó oldalán a rajz nagyjában megegyezik a *M. Galatea* L. törzsalakjának a rajzával, de oker-színűen behintett; az elülső szárnyak csúcsán a füstbarna szín a külső szárnyszélen kissé lefelé húzódik és szintén okerszínű behintést mutat.

Ez, valamint a füstbarna részeken előforduló okerszínű behintés, egybeült és mindenütt a szárnyakon, aranyesillogású szemcsékkel beszórt. A lepke teste, a csápok és a lábak teljesen feketék. Az állat szokatlan színezeténél fogva, első pillantásra rendkívül idegenszerűen hat a szemlélőre, a mit a bemutatott monokrom kép nem képes érvényre juttatni.

A Bihar-hegység Anophthalmusai.

Irta: CSIKI ERNŐ.

A midőn „Magyarország Bogárfaunája” című munkám I. kötetében a hazai *Anophthalmus*-okat tárgyaltam, a Bihar-hegységből és a vele összefüggő Erdélyi érzhegységből és kifutóikból mindössze 7 fajt ismertünk. Azóta erősen hozzáláttak e vidék vak bogarainak kikutatásához, úgy hogy a vak Carabidák és Silphidák száma mintegy háromszorosára emelkedett. Hogy gyűjtőink tájékozódását elősegítsem

és nekik a fajok meghatározását megkönnyítsem, ez alkalommal fenti terület Anophthalmusainak meghatározására szolgáló új kulcsot bocsátom közre. A Silphidákra (*Pholeuon*, *Drimeotus*) nem térek ki, mert ezek meghatározó kulcsa fenti munkám II. kötetének nemsokára a sajtó alul kikerülő 2. füzetében befoglalattatik.

A Bihar-hegységből eddig ismert összes fajokat újból beható vizsgálat alá vettem, mely alkalommal azt hiszem sikerült olyan bélyegekre figyelmesse lenni, melyek alapján a fajok az eredeti példányokkal való összehasonlítás nélkül is meg lesznek határozhatók. Egyben sikerült megállapítanom, hogy az eddig *paroecus*-nak és *Redtenbacheri*-nek tartott és nem a fonáczai, illetőleg Igriez-barlangból származó Anophthalmusok három új fajhoz tartoznak, melyeket alábbiakban óhajtók az irodalomba bevezetni.

A fajok meghatározó kulcsa:

1. A fej sokkal keskenyebb mint az előtor háta. 1. *cognatus*
A következő fajváltozatokkal: var. *Reissi*, var. *troglophilus*, var. *speluncarum*, var. *nuptialis*.
- A fej kissé keskenyebb vagy nem keskenyebb mint az előtor háta 2
2. A fej kissé keskenyebb mint az előtor háta 3
- A fej olyan széles mint az előtor háta 15
3. Az előtor hátának oldalpereme széles és lapos. 2. *Mallászi*
— Az előtor hátának oldalpereme keskeny, oldalszéle hirtelen felhajló 4
4. Az előtor hátának oldalpereme nagyon keskeny, oldalszegélye hirtelen és alacsonyán felhajló 5
- Az előtor hátának oldalpereme keskeny, oldalszegélye erősen felhajló 6
5. Az előtor háta $\frac{1}{3}$ -dal szélesebb mint hosszú. A halánték kevésbé domború, a nyak befűződése előtt kissé kiálló. A szárnyfedők vállszöglete szélesebb tompaszögű és kevésbé előreálló. 3. *Sziládyi*
— Az előtor háta kissé többel mint $\frac{1}{3}$ -dal szélesebb mint hosszú. A halánték erősen domború, a nyak befűződése előtt erősen kiálló. A szárnyfedők vállszöglete kisebb tompaszöget alkot és sokkal előbbre kiálló. 4. *bihariensis*
6. A csápok rövidek, a csápízek rövidek és vastagok. 5. *Breitianus*
— A csápok hosszúak, a csápízek hosszabbak és karcsúbbak 7
7. A szárnyfedők felhajló oldalszéle a vállon éles tompaszögű képez. 6. *pseudoparoecus*
— A szárnyfedők felhajló oldalszéle a vállon szélesen kerekített 8

8. Az előtor háta széles, legalább $\frac{1}{3}$ -dal szélesebb mint hosszú.
7. *paroeccus*
- Az előtor háta keskenyebb, legfeljebb $\frac{1}{4}$ -del szélesebb mint hosszú 9
9. Az előtor háta $\frac{1}{5}$ -del szélesebb mint hosszú 10
- Az előtor háta $\frac{1}{4}$ -del szélesebb mint hosszú 11
10. Az előtor hátának töve kétoldalt egyenesen, a középvonalra merőlegesen, halad a hátsó szögletek felé, melyeknek hegye kifelé irányult. A esápok vékonyabbak, az egyes ízek karcsúbbak. A szárnyfedők második közttere kissé keskenyebb mint az első és sokkal szélesebb mint a harmadik köztér.
8. *Eleméri*
- Az előtor hátának töve kétoldalt, valamint a hátsó szögletek is, kissé hátrafelé irányultak. A esápok vastagabbak, az egyes ízek zömökebbek. A szárnyfedők második közttere alig keskenyebb mint az első és alig szélesebb mint a harmadik köztér.
9. *Mocsáryi*¹
11. A szárnyfedők pontozott barázdái sekélyek, a közterek ennél fogva laposabbak. . . . . 10. *Csikii*
- A szárnyfedők pontozott barázdái mélyebbek, a közterek ennél fogva domborúbbak 12
12. A harmadik esápíz $1\frac{1}{3}$ oly hosszú mint a második íz, a esápízek vékonyabbak és rövidebbek. . . . . 11. *Szalayi*
- A harmadik esápíz $1\frac{1}{2}$ oly hosszú mint a második íz, a esápízek vastagabbak és hosszabbak 13
13. A szárnyfedők oldalszéle egész hosszában erősebben ívelt 14
- A szárnyfedők oldalszéle gyengén ívelt, az elülső harmadban majduem egyenes. . . . . 14. *Meziádis*²
14. Karesúbb, a szárnyfedők barázdái mélyebbek, az ezekben levő pontok finomabbak. . . . . 12. *Horráthi*
- Szélesebb testű, a szárnyfedők barázdái kevésbé mélyek és erőteljesebben pontozottak. . . . . 13. *Gyleki*
15. Az előtor hátának töve egyenesen lemetszett 16

¹ *Anophthalmus (Duvallius) Mocsáryi* CSIKI, n. sp. — *A. Eleméri* MIKÓK affinis; sed differt: pronoti basi in lateribus cum angulis posticis simul parum retrorsum versus vergenti et non recte truncata; antennis c: assioribus, articulis magis robustis; elytrorum interstitio secundo primo vix angustiore et tertio vix latiore. Long 5.5 mm. — Habitat in antro „Izvorbarlang“ prope Remecz (Com. Bihar) Hungariae centrali-orientalis.

² *Anophthalmus (Duvallius) Meziádis* CSIKI, n. sp. — *A. Horráthi* MIKÓK et *Gyleki* BREIT affinis; sed differt: elytris longioribus planioribusque, lateribus vix convexis, in parte antica fere rectis. Long 6 mm. — Habitat in antro prope Meziád (Com. Bihar) Hungariae centrali-orientalis.

- Az előtor hátának töve kétoldalt a hátsó szögletek felé rézsútosan előre- és kifelé lemetszett. 19. *Csatóí*¹
16. Az előtor háta $\frac{1}{3}$ -dal szélesebb mint hosszú. 15. *Biróí*
- Az előtor háta legfeljebb $\frac{1}{4}$ -del szélesebb mint hosszú . . . 17
17. A szárnyfedők körülbelül kétszer oly hosszúak mint együttesen szélesek. 16. *Redtenbacheri*
- A szárnyfedők körülbelül $1\frac{3}{4}$ -szer oly hosszúak mint együttesen szélesek 18
18. Az előtor hátának oldalai egész hosszúságukban, a hátsó szögletekig íveltek. Hossza 7 mm. 17. *Mihóki*
- Az előtor hátának oldalai csak az elülső harmadban íveltek, innen hátrafelé egyenes vonalban keskenyedők. Hossza 5 mm. 18. *Taxi*

* * *

A mi az egyes fajok bővebb leírását illeti, utalok könyvemre és az alábbi rendszeres felsorolásban közölt első leírások idézeteire.

A fajok rendszeres jegyzéke:

1. *cognatus* J. FRIV. Természetr. Füz. III, 1879, p. 3. — Bihar-hegység (kövek alatt).
var. *Reissi* MIHÓK, Rov. Lap. XVIII, 1911, p. 136. — Jád-völgye.
var. *troglophilus* CSIKI, Magy. Bogárf. I, 1907, p. 268. — Fericsei-barlang.
var. *speluncarum* CSIKI, Rov. Lap. XIX, 1912, p. 162. — Czárán-barlang.
var. *nuptialis* CSIKI, Rov. Lap. XIX, 1912, p. 163. — Galbina (kövek alatt).
- *
2. *Mallászi* CSIKI, Természetr. Füz. XXIV, 1901, p. 486. — Detonáta (kövek alatt).
3. *Sziládyi* CSIKI, Rov. Lap. XI. 1904, p. 170. — Remete (Pilis-barlang).
4. *bihariensis* CSIKI, Rov. Lap. XVIII, 1911, p. 140. — Vize-völgyi barlang.
5. *Breitianus* KNIRSCH., Col. Rundsch. I, 1912, p. 149. — Bihar-hegység (kövek alatt).
6. *pseudoparoecus* CSIKI, Ann. Mus. Nat. Hung. III, 1905, p. 576. — Bedellő (Pestere la gros).

¹ *Anophthalmus (Duvalius) Csatóí* CSIKI, n. sp. — *A. Redtenbacheri* EM. & J. FRIV. et sociorum affinis; sed differt: pronoti basi lateribus in angulis posticis oblique-truncata (ut in *Trecho quadristriato*). Long. 6.5 mm. — Habitat in antro prope Remete (Com. Alsó-fehér) Hungariae orientalis.

7. *paroeceus* J. FRIV., Magy. Tud. Akad. Math. és Termtud. Közlem. III, 1865, p. 41. — Fonáczai barlang.
  8. *Eleméri* MIHÓK, Rov. Lap. XVIII, 1911, p. 135. — Biharfüred (kövek alatt).
  9. *Mocsáryi* CSIKI, Rov. Lap. XX, 1913, 116. — Remece (Izvor-barlang).
  10. *Csikii* MIHÓK, Rov. Lap. XIX, 1912, p. 166. — Ponor-völgy (Csiki Ernő-barlang).
  11. *Szalayi* CSIKI, Ann. Mus. Nat. Hung. X, 1912, p. 538. — Eszkimo-barlang előtt (kövek alatt).
  12. *Horváthi* CSIKI, Ann. Mus. Nat. Hung. X, 1912, p. 538. — Bogavár (kövek alatt),
  13. *Gyleki* BREIT, Wien. Ent. Zeit. XXX, 1911, p. 196. — Ponorul (kövek alatt).
  14. *Meziádis* CSIKI, Rov. Lap. XX, 1913, p. 116. — Meziádi barlang.
- *
15. *Birói* CSIKI, Ann. Mus. Nat. Hung. III, 1905, p. 575. — Rév (Batrina-barlang).
  16. *Redtenbacheri* E. & J. FRIV., Verh. zool.-bot. Ges. Wien, VII, 1857, p. 44. — Pestere (Igricz-barlang).
  17. *Mihóki* CSIKI, Rov. Lap. XIX, 1912, p. 18. — Rév (Zichy-barlang).
  18. *Taxi* BREIT, Wien. Ent. Zeit. XXX, 1911, p. 195. — Rézbánya (Kondor-barlang).
  19. *Csatói* CSIKI, Rov. Lap. XX, 1913, p. 117. — Remetei barlang.

Rhyparioides Metelkana Led. ab. nov. vulnerata.

Irta: ULBRICH EDE.

A METELKA FERENCZ alsódabasi gyógyszerész által a múlt század 60-as évei elején fölfedezett és LEDERER által a „Wien-er entomologische Monatschrift“-ben *Rhyparioides Metelkana* név alatt leírt medvepille ♀ példányai meglehetősen változatosak, míg a ♂ példányok csakis a középéren előforduló rozsdabarna hosszanti sáv tekintetében mutatnak némi eltérést, amennyiben az néha valamivel erősebbnek és szélesebbnek jelentkezik.

Az egyes ♀ példányoknak a törzsfajtól való eltérése ellenben úgy rajz, mint színezés tekintetében meglehetősen szembeötlő.

A rendelkezésemre álló, részben Alsódabas, részben Izsák-ról (mindkettő Pestmegyében) származó ♀ példányok között különösen egy, nézetem szerint elnevezésre jogosult eltérést észleltem.

Alábbiakban óhajtom ennek a törzsfajtól való eltérését ismertetni.

Az elülső szárny mellékerén mutatkozó rozsdabarna sáv szélesebb és sötétebb színű, az ereket mentén elhelyezkedő rozsdavörös szín erősebb, az erek között előforduló hasonló színű pontok és harántvonalak pedig élénkebbek és szembetűnőbbek; a hátsó szárny alapszíne sötétebb rózsaszínű, a fekete szegélypontok nagyobbak, az első gyakran elágazik és átnyúlik a szárny rojtozatára, úgy hogy ez a szárnyszöglettől kezdve bizonyos részben szintén feketének jelentkezik, a középmezőben előforduló v-alakú fekete rajz a II. subdorzális értől a III₃ érig terjed, vastagabb és kiterjedtebb és egy többé-kevésbé W betűhöz hasonló alakot ölt; végre a végső ér fekete és többnyire egy, a szárnytőtől a szegélyig terjedő jól észrevehető fekete vonalat képez.

Rhyparioides Metelkana LED.

Rh. Metelkana ab. *vulnerata* ULBRICH.

Ezt az alakot, tekintettel az első elnevezésnek egy ideig elterjedt helytelen leszámaztatására, mely szerint a *Metelkana* nevet a görög *meta* és *elkos* szavakból származtatták, tehát „sebhelylyel“ akarták összefüggésbe hozni, mint ab. *vulnerata* kívánom az irodalomba bevezetni.

***Rhyparioides Metelkana* LED. ab. *vulnerata* ULBRICH, nov. ab.**

In vena subcostali alarum anteriorum linea brunnea latiore et obscuriore; supra costas colore rufobrunneo crassiore; punctis intra costas sitis et lineis transversis magis pictis elucescentibusque; alis posterioribus punctis nigris majoribus, primum saepe divergens et in marginem transiens; punctum nigrum medianum formae „v“, a costa subdorsali II. usque ad costam III₃ extensum, formam literae „W“ configurans; vena abdominalis nigra, plerumque a radice usque ad marginem lineam nigram formans.

Carabus Parreyssi var. Deubelianus Fleisch.

Irta : CSIKI ERNŐ.

A Rovartani Lapok 1911. évi XVIII. kötetének 141. oldalán foglalkoztam FLEISCHER-nek fenti név alatt (Wien. Ent. Zeit. XXX, 1911, p. 160) leírt állatjával, melyet szerző rövidesen azután, hogy a leírás megjelent, volt szíves kérésemre megtekintésre elküldeni. Miután a typus-t megvizsgáltam, közleményemben megírtam, hogy nevezett példány harmadrendű bordái nem harántul rovátkoltak, tehát az állat nem lehet *Xystrocarabus*, hanem az egyszerűen egy *Loxocarabus* és pedig a *C. obsoletus* var. *euchromus*, a milyen név alatt különben szerző is kapta DEUBEL FRIGYES brassói bogarásztaársunktól.

Ezen soraim és fenti állításom egész polémiát eredményezett, mely a Bécsben megjelenő „Coleopterologische Rundschau“ hasábjain látott napvilágot és melynek utolsó részére már nem felelhettem, mert nevezett folyóirat szerkesztősége válaszat daczára annak, hogy SOKOLÁR bécsi udvari és törvénytörvényészi ügyvéd úr legkevésbé sem szakszerű, hanem igenis személyeskedő czikkben támadott meg, nem fogadta el közlésre. Nevezett folyóirat szerkesztőségének a szakirodalomban megmagyarázhatatlan és érthetetlen eljárását még tetőzte azzal, hogy még egy rövid nyilatkozatomat sem közölte, melyben a lap ol-

Im XVIII. Band der Rovartani Lapok vom Jahre 1911 schrieb ich auf Seite 141 über das von FLEISCHER unter obigen Namen beschriebene (Wien. Ent. Zeit. XXX, 1911, p. 160) Tier, welches Verfasser mir gleich nachdem die Beschreibung erschienen ist, zur Ansicht zu übersenden so freundlich war. Nachdem ich die Type untersucht hatte schrieb ich im obigen Artikel, dass das betreffende Exemplar, nachdem es keine quer gestrichelten Tertiärintervalle besitzt, kein *Xystrocarabus*, sondern nur ein *Loxocarabus* ist, und zwar ein *C. obsoletus* var. *euchromus*, unter welchen Namen Verfasser das Tier auch von FRIEDRICH DEUBEL erhalten hat.

Diese Zeilen, sowie obige Feststellung ergab eine Polemik, welche in der wiener „Coleopterologischen Rundschau“ erschien und auf deren letzten Teil ich durch die Freundlichkeit der Redaktion dieser Zeitschrift nicht mehr antworten konnte, meine Antwort wurde nämlich nicht angenommen, obwohl der Herr Hof- und Gerichtsadvokat DR. SOKOLÁR in Wien, mich in einem nicht im geringsten sachlichen, sondern sehr persönlich gehaltenen Artikel angegriffen hat. Die Redaktion obiger Zeitschrift hat aber ihr in der Fachliteratur unerklärliches und unverständliches Verfahren noch damit gedeckt, dass sie sogar die Publikation einer kurzen Notiz ver-

vasóinak tudomására akartani adni, hogy válaszomat a Rovartani Lapokban fogom közreadni és az érdeklődőknek szívesen fogom czikkem különlenyomatát rendelkezésre bocsátani.

A „Coleopterologische Rundschau“ eljárása késztetett arra, hogy az egész ügyet tárgyilagosan ismertessem, vizsgálataim eredményét újból közöljem és válaszomat támadóimnak megadjam.

A Rovartani Lapokban megjelent rövid közleményemre¹ legelőször a bogár leírója, FLEISCHER brünni egészségügyi tanácsos felelt.² FLEISCHER czikkében ismerteti fenti közleményemben közöltek, majd rámutat arra, hogy a szárnyfedők skulpturájának ez esetben csak alárendelt értéke van, hanem az egész testalkat és a nagyon széles előtor, szélesen felhajló szegélylyel, hátrafelé erősen kihúzott széles és a csúcson nem lehajló hátsó szögletekkel az állatot teljes biztossággal a *Parreyssi*-hez sorozzák. Hogy más rovarászok nézetét is megismerje, az állatot elküldötte még REITER-nek és GANGLBAUER-nek, utóbbinál pedig megvizsgálta az állatot HOLDHAUS és SOKOLÁR is, kik közül utóbbi a példány hímveszejét is megvizsgálta és megállapította, hogy

weigerte, in welcher ich den Lesern der Zeitschrift mitteilen wollte, dass meine Antwort in den Rovartani Lapok erscheinen wird und ich den Interessenten auf Verlangen gerne mit Separatabdrücken zur Verfügung stehe.

Das Verfahren der „Coleopterologischen Rundschau“ veranlasst mich nun die ganze Angelegenheit nochmals sachlich zu behandeln, die Ergebnisse meiner Untersuchungen nochmals aufzuführen und gleichzeitig meinen Gegnern zu antworten.

Auf meinen in den Rovartani Lapok erschienenen kurzen Artikel¹ reflektierte zuerst der Autor des Käfers, Herr Obersanitätsrat Dr. A. Fleischer in Brünn.² FLEISCHER registriert in seinem Artikel den Inhalt meiner Zeilen und hebt hervor, dass im übrigen die Skulptur der Flügeldecken in diesem Falle von untergeordneter Bedeutung ist, aber der ganze Habitus, der sehr breite Halsschild, mit breit abgehobenen Seitenrändern, mit breiten nach rückwärts stark vorgezogenen, an der Spitze nicht deflektierten Hinterecken, stellen den Käfer mit absoluter Sicherheit zu *Parreyssi*. Um auch die Ansicht anderer Entomologen zu erfahren sandte er das Tier an REITER und GANGLBAUER, bei letzterem untersuchte das Tier auch HOLDHAUS und SOKOLÁR; letzterer untersuchte

¹ CSIKI, Carabus Parreyssi var. Deubelianus-ról. — Über Carabus Parreyssi var. Deubelianus. (Rovartani Lapok. XVIII, 1911, p. 141 & 144).

² FLEISCHER, Ad Carabus Pareyssi v. Deubelianus m. (Coleopt. Rundsch. I, 1912, p. 43–44).

ennek alakja a *Parreyssi*-ével teljesen azonos. Mindezek az urak teljes határozottsággal mondták ki, hogy ez az erdélyi *Carabus* egy *Parreyssi* és nem *euchromus*; SOKOLÁR azonkívül arról is értesítette, hogy HOFFMANN bécsi gyűjtő szintén kapott erdélyi *euchromus*-okat, a melyek között *Parreyssi-Deubelianus* példányok is voltak. Végül megjegyzi, hogy miután magam is találtam három ilyen eltérő *euchromus*-példányt a Nemzeti Múzeum gyűjteményében, ez csak megerősíti állítását.

Erre az utóbbi megjegyzésre már most akarom megjegyezni, hogy ilyen három példány nincsen a Nemzeti Múzeumban, hanem ilyeneket igenis láttam DEUBEL-nek egy hozzám meghatározásra küldött gyűjteményében, a mit levélben közöltem annak idején FLEISCHER-rel, de hogy ő honnan vette értesülését a múzeumi példányokról, az előttem teljesen érthetetlen.

FLEISCHER előbbieken ismertetett cikkére megadtam a válaszomat¹, melyet kivonatosan a következőkben ismertetek: Első sorban is REITTER munkája² megfelelő pontjainak visszaadásával igyekeztem bebizonyítani, hogy a *Xystrocarabus* és *Loxo-*

auch den Penis des Exemplares und stellte fest, dass die Form desselben mit jener des *Parreyssi* vollkommen identisch ist. Alle diese Herren erklärten diesen siebenbürgischen *Carabus* als unzweifelhaft zu *Parreyssi* und nicht zu *euchromus* gehörend; ausserdem benachrichtigte ihn SOKOLÁR, dass der wiener Sammler HOFFMANN ebenfalls siebenbürgische *euchromus* erhalten hat, unter welchen auch *Parreyssi-Deubelianus* Exemplare waren. Zuletzt erwähnt noch FLEISCHER, dass nachdem ich selbst drei so geformte Exemplare in der Sammlung des National-Museums fand, dies seine Ansicht nur bekräftigt.

Auf diese letztere Bemerkung will ich schon jetzt bemerken, dass sich in der Sammlung des Ungarischen National-Museums drei solche Exemplare nicht befinden, sondern ich sah solche in einer Determinationssendung des Herrn DEUBEL, was ich seinerzeit FLEISCHER brieflich mitteilte, aber von wo er seine Mitteilung bezüglich der Museal-Exemplare hernahm, ist mir ganz unerklärlich.

Auf FLEISCHER's vorangehend besprochenen Artikel habe ich geantwortet¹ und will den Inhalt meines Artikels auszüglich in Folgendem wiedergeben: In erster Linie versuchte ich durch Wiedergabe der betreffenden Gegensätze aus REITTER's Tabelle² zu beweisen,

¹ CSIKI, Ueber *Carabus Parreyssi* var. *Deubelianus* Fleisch. (Coleopt. Rundschau. II, 1912, p. 116—117).

² REITTER, Bestimmungs-Tabelle der Carabini. (Verh. Naturf. Ver. Brünn. XXXIV, 1896, p. 154—160).

carabus alnemek csak a szárnyfedők skulpturája alapján különböztethetők meg, a FLEISCHER említette egyedül tekintetbe jövő többi tulajdonság pedig csak arra alkalmas, hogy a *Xystrocarabus*-t az *Eutelocarabus*-tól, egy ez esetben egyáltalában figyelembe nem kerülő alnemtől megkülönböztethessük. Így miután FLEISCHER typusán a harmadrendű bordák jellemző harántrovátkoltsága teljesen hiányzik, *Xystrocarabus Parreyssi*-ről szó sem lehet és ha FLEISCHER az állat leírásában mégis egy ilyenről beszél, az a valóságnak nem felel meg, mert a megvizsgált példányon, úgy mint mindegyik *C. obsoletus* var. *euchromus*-on, csak a barázdák nagy beszúrt pontjai láthatók, melyek a köztereket oldalt egy kissé bemetszik. Ezek alapján újra kimondottam, hogy a *C. Parreyssi* var. *Deubelianus*-t csak *C. obsoletus* var. *euchromus*-nak tarthatom, mely nézetemet előbbutóbb valószínűleg más hivatott oldalról is meg fognak erősíteni. Egyben megjegyeztem, hogy azoknak az uraknak a véleményére, kiknek FLEISCHER állatját megmutatta és kik nézetét megerősítették, nem adhatok sokat, mert a dolognak valószínűleg nem jártak alaposan utána. A hímveszőt illetőleg pedig megállapítottam, hogy a *C. Parreyssi* és *C. obsoletus* hímveszeje teljesen egyforma, egyedül előbbinek forceps-csúcsa kissé szélesebb és laposabb; ennél fogva a

dass die Untergattungen *Xystrocarabus* und *Loxocarabus* nur durch die Flügeldeckenskulptur unterschieden werden können, und die von FLEISCHER als allein in Betracht kommenden übrigen Charaktere nur zur Abgrenzung der *Xystrocarabus* von *Eutelocarabus*, einer bei dieser Gelegenheit überhaupt nicht in Betracht kommenden Untergattung, dienen. Nachdem also der Type FLEISCHER's die charakteristische Querstrichelung der tertiären Intervalle gänzlich fehlt, so kann von *Xystrocarabus Parreyssi* überhaupt keine Rede sein, und wenn FLEISCHER in der Diagnose trotzdem von einer solchen spricht, so entspricht dies nicht der Wahrheit, weil das untersuchte Exemplar, so wie jeder *C. obsoletus* var. *euchromus*, nur die groben Punkte der Streifen aufweist, welche die Intervalle seitlich ein wenig einkerben. Nach diesem sprach ich wiederholt die Meinung aus, dass ich *C. Parreyssi* var. *Deubelianus* nur für einen *C. obsoletus* var. *euchromus* ansehen kann, welche meine Ansicht wohl bald auch von anderer authentischer Seite bekräftigt werden wird. Auch bemerkte ich, dass ich auf das Urteil jener Herren, denen FLEISCHER sein Tier zeigte und die seine Ansicht bekräftigten, nicht viel gebe, weil sie der Angelegenheit wohl nicht gründlich nachgegangen sind. Was nun schliesslich die Penisfrage anbelangt, stellte ich fest, dass der Penis von *C. Parreyssi* und *C. obsoletus* ganz gleichförmig ist, nur die Forcepspitze ist bei ersterem etwas breiter

hímvesző egyforma volta egyáltalában nem használható fel az új *Parreyssi*-fajta megerősítésére.

Ezt a FLEISCHER cikkére írt feleletemet SOKOLÁR úgy látszik magára nézve sértőnek találta és sietett arra válaszolni.¹

SOKOLÁR cikkének tartalmát nem akarom még kivonatosan sem ismertetni, mert abban semmi tárgyilagosságot nincs, minden mondat csak úgy hemzseg a személyeskedéstől, — azért egyenesen reátérek feleletemre, melyből a cikk tartalma is eléggé kiviláglik.

SOKOLÁR első sorban is sajnálatát fejezi ki azon, hogy helyesnek találtam a kérdéses, állítólag (!!) a brassói Czenk-ről származó állatról, újból írni, — és így nem tehet róla, de erre már nem hallgathat.

Nagyon csodálkozom, hogy SOKOLÁR feleletemet teljesen magára vette és szándékomat részben félreértette, mert különben nem dobálódzna meghatározó kulcsokkal, verébmeghatározással, hímveszőkészítményekkel, stb. — tehát teljesen úgy cselekszik, mintha nem is FLEISCHER, hanem ő maga lett volna ama cikk szerzője.

Feleletemben FLEISCHER-rel szemben² igyekeztem megállá-

und flacher; der identische Penis kann also in diesem Falle nicht zur Bekräftigung der neuen *Parreyssi*-Rasse dienen.

Diese meine auf FLEISCHER's Artikel geschriebene Antwort scheint nun SOKOLÁR für sich beleidigend gefunden zu haben und beeilte sich nun darauf zu antworten.¹

Den Inhalt von SOKOLÁR's Artikel will ich auch im Auszug nicht wiedergeben, da in demselben nichts sachliches ist, jeder Satz ist von Persönlichkeit durchdrungen, — weshalb ich gleich auf meine Antwort übergehe, aus welcher der Inhalt des Artikels genug hervorleuchtet.

SOKOLÁR spricht in erster Linie sein Bedauern aus, dass ich es für zweckmässig befunden habe über das fragliche, angeblich (!!) vom Kapellenberg bei Brassó stammende Tier, nochmals zu schreiben, — also konnte er nicht weiter schweigen.

Es wundert mich sehr, dass SOKOLÁR meine Antwort ganz auf sich genommen und meine Intention zum Teil nicht verstanden hat, sonst hätte er mir nicht Bestimmungstabellen, Sperlingsdetermination, Forcepspräparate, etc. vorgeworfen, — also ganz so macht als wenn nicht FLEISCHER, sondern er selbst Autor jenes Artikels gewesen wäre.

In meiner Antwort² versuchte ich FLEISCHER gegenüber festzu-

¹ SOKOLÁR, Kommt *Carabus Parreyssi* Pall. in Siebenbürgen vor? (Coleopt. Rundschau. I, 1912, p. 148—149).

² Coleopt. Rundschau. I, 1912, p. 116.

pítani, hogy nem a testalak, a széles előtor stb., hanem a szárnyfedők skulpturája szolgál egyedül a két alnem, illetőleg faj megkülönböztetésére és ennek megerősítésére vettem elő REITTER eredeti munkájának szavait.

Nem is gondoltam ez* alkalommal arra, hogy SOKOLÁR szakismeretét még a legcsekélyebb mértékben is lebecsüljem, annál kevésbé, mert magam sem használok meghatározó kulcsot, hiszen eléggé ismerem a mi futrinkáinkat és még egynéhány más nem közép-európai Carabust is, de állításomat kézzelfoghatóan kellett, hogy bebizonyítsam, hiszen azt a folyóiratot nemcsak SOKOLÁR olvassa. De SOKOLÁR egyáltalában jobban tette volna, ha ezt a személyeskedő választ nem írja meg, hanem tárgyilagosan bebizonyítja, hogy miért *Parreyssi* és nem *euchromus* az illető példány; ezzel a tudománynak sokkal több szolgálót tehetett volna.

Még nyomatékosan akarom kijelenteni, hogy feleletem nem akart egy színelte visszavonulást jelezni, a hogy ezt SOKOLÁR feltételezi. Ez teljeseen kizárt dolog, mert a mit megírtam, azt a typus megvizsgálása alapján tettem és annak helyességéről meg vagyok győződve. Ellenkezőleg talán éppen SOKOLÁR szavai engednek erre következtetni, hiszen ő már az „állítólag“ Brassó vidékéről származó állatról ír, holott FLEISCHER-t

stellen, dass nich „der Habitus, der sehr breite Halsschild, etc.“, sondern die Flügeldeckenskulptur allein zur Unterscheidung beider Untergattungen, respektive Arten, dient und habe deshalb REITTER's Worte zur Bekräftigung herangezogen.

Ich dachte bei dieser Gelegenheit gar nicht daran SOKOLÁR's Spezialkenntnisse auch nur im geringsten herabzusetzen, umso weniger da ich selbst keine Bestimmungstabelle benütze, denn mir sind unsere und auch noch einige andere ausser-mitteuropäische Caraben ganz gut bekannt, ich musste aber meine Ansicht handgreiflich beweisen, da ja diese Zeitschrift nicht nur SOKOLÁR liest. SOKOLÁR hätte es viel besser gethan, wenn er diesen persönlich gehaltenen Artikel nicht niedergeschrieben hätte, sondern ganz sächlich bewiesen hätte, warum das betreffende Exemplar ein *Parreyssi* und nicht ein *euchromus* is; damit hätte er der Wissenschaft einen viel grösseren Dienst geleistet.

Noch will ich fest bethonen, dass meine Antwort keinen maskierten Rückzug bezeichnen will, wie mir dieses SOKOLÁR zumuthet. Dies ist ganz ausgeschlossen, denn was ich niederschrieb, das habe ich nach Untersuchung der Type gethan und bin von dessen Richtigkeit fest überzeugt. Im Gegenteil eben aus SOKOLÁR's Worten kann darauf gefolgert werden, nämlich er spricht jetzt schon von dem „angeblich“ von Brassó stammenden *Carabus*, obwohl er seinerzeit FLEISCHER davon

annak idején arról értesítette,¹ hogy HOFFMANN is kapott Erdélyből ilyen példányokat.

És végül SOKOLÁR azon kijelentésére óhajtanék megfelelni, mely szerint okosabb lett volna, ha a Nemzeti Múzeumban levő három példányt megtekintésre elküldöttem volna neki és akkor biztosan megállapíthatta volna, hogy a *C. Parreyssi* tényleg előfordul-e Erdélyben? — Eltekintve attól, hogy SOKOLÁR ezt ugyan megtehetette volna HOFFMANN példányai alapján is, — én levélbeli kérdezősködésére megírtam neki, hogy múzeumunkban ilyen példányok nincsenek és hogy FLEISCHER ezen állításának forrása előttem ismeretlen, a mint ezt ezen cikkem elején különben már megírtam. És daczára ezeknek a felvilágosító soroknak, SOKOLÁR ezt cikkében újból feltalálta! Talán ezzel akarta hitelemet elrontani? — ha ezt akarta, azt hiszem nagyon tévedett Dr. FR. SOKOLÁR udvari és törvényszéki ügyvéd úr, — ez a fegyver visszafelé sült el, ilyen ügyvédi fogásokkal rovarainak kérdésekben nem lehet boldogulni.

Ezekben igyekeztem SOKOLÁR úr cikkére felelni, de van még egy megjegyzésem magára a *Deubelianus*-kérdésre vonatkozólag is. Szerettem volna ugyanis a cikkemben ehonddottak megerősítésére a *C. Parreyssi* és var. *Deubelianus* szárnyfedő-

benachrichtete,¹ dass HOFFMANN aus Siebenbürgen ebenfalls solche Exemplare erhalten hat.

Und zuletzt will ich noch auf jene Angabe SOKOLÁR's reflektieren, nach welcher es viel richtiger gewesen wäre wenn ich ihm die 3 Exemplare des National-Museums zur Ansicht gesendet hätte, denn damit hätte konstatiert werden können ob *C. Parreyssi* wirklich in Siebenbürgen vorkommt? — Abgesehen davon, dass SOKOLÁR dies auch an den Exemplaren von HOFFMANN erledigen hätte können, — ich meinerseits benachrichtete ihn auf seine Anfrage, dass solche Exemplare in unserem Museum nicht vorhanden sind und dass mir FLEISCHER's diesbezügliche Quelle, wie ich dies eingehends schon bemerkte, unbekannt ist. Und trotz dieses Aufschlusses deckte SOKOLÁR die Sache in seinem Artikel wieder auf! Wollte er vielleicht auf diese Weise meine Glaubwürdigkeit diskreditieren? — wenn ja, so hat sich der Herr Hof- und Gerichts-Advokat Dr. FR. SOKOLÁR wie ich denke sehr geirrt, denn mit solchen Fängen kann man in entomologischen Fragen nicht Erfolg haben.

Dies wäre also die Antwort auf den Artikel des Herrn SOKOLÁR, ich hätte aber noch eine Bemerkung auf die *Deubelianus*-Frage selbst. Ich hätte nämlich zur Bekräftigung der Angaben dieses Artikels gerne eine mikrophoto-graphische Abbildung der Flügel-

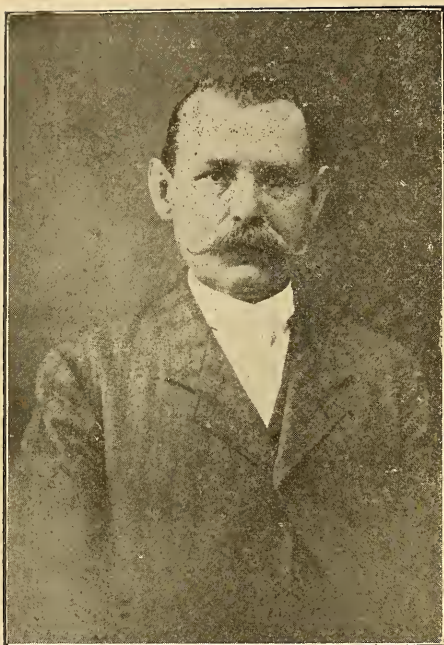
¹ Coleopt. Rundschau, I, 1912, p. 44

szkulpturáját mikrofotografiai felvételek alaplán képben is bemutatni. Sajnos ezt nem tehettem meg, mert FLEISCHER úr, a kitől e célra a typust újból elkértem, még ajánlott levelemre sem válaszolt. Így kénytelen vagyok feltenni, — ezt SOKOLÁR határozott állítása is, hogy a kérdéses állat egy *Parreyssi*, is megerősíteni látszik — hogy FLEISCHER talán Bécsbe egy valódi *Parreyssi*-t küldött, miután levélbeli értesítésemre meggyőződött arról, hogy brassói példánya tényleg egy abnormális alakú *euchromus*.

deckensulptur von. *C. Parreyssi* und var. *Deubelianus* publiziert. Leider kann ich dies aber nicht thun, da Herr FLEISCHER, von dem ich zu diesem Zwecke die Type nochmals verlangte, auch auf meinen eingeschriebenen Brief nicht reagierte. Also muss ich annehmen, — und dies scheint SOKOLÁR's keinen Disput zulassende Behauptung nur zu bekräftigen, dass das fragliche Tier ein *Parreyssi* ist, — dass FLEISCHER nach Wien tatsächlich einen echten *Parreyssi* sendete, nachdem er sich auf meine briefliche Mitteilung darüber überzeigte, dass sein brassóer Exemplar tatsächlich ein abnorm geförmter *euchromus* ist.

Különfélék.

† *Ehmann Ferencz*. — Másfélévi betegség és szenvedés után 1913 januárius hó 25-én elhunyt EHMANN FERENCZ székesfővárosi elemi iskolai cz. igazgató, a Magyar Entomologiai Társaság választmányi tagja, bogarásztársunk. Benne buzgó bogarászt, faunánk lelkes kutatóját vesztettük el. EHMANN 1851 november 20-án született a fehérmegyei Szaár községben, a hol elemi iskoláit is végezte, innen tanulmányai folytatására Budapestre került, a hol elemi iskolai tanítói és középiskolai tornatanítói oklevelet szerzett. Tanítói működését 1870-ben kezdte meg szülőfalujában, a homnan 1871-ben Promontorra, 1873-ban Tatára, 1874-ben Székesfehérvárra és 1880-ban Budapestre került. Mint buzgó turista, csakhamar érdeklődni kezdett a természet iránt; régi tanárain kívül, főleg КОНАТ REZSŐ volt az, a ki a rovarok gyűjtésére serkentette és azok tanulmányozásába bevezette. 1893-ban e sorok írójának buzgítására tisztán a bogarak gyűjtésére és tanulmányozására adta magát és azóta szép nagy gyűjteményre tett szert, melyben alig van mások gyűjtötte anyag. minden saját keze munkájának eredménye. Ha jelzett idő óta ugyan saját részére csak bogarakat is gyűjtött, kirándulásai alkalmával a mennyire ideje engedte a többi rovarokra is figyelemmel volt, ellátta rovarásztársait megfelelő anyaggal. Irodalmilag nem igen működött, azonban tanulmányozásra

mindig felajánlotta az érdeklődőknek gyűjteménye anyagát. Gyűjteménye főleg Budapest tágabb környékének, valamint a Balaton mellett fekvő Ószöd vidékének faunája tekintetében volt gazdag. Faunánk nem egy érdekes faja az ő buzgólkodásának eredménye. Az ő nevét viseli egy szép kis Erotylida-bogár, melyet a Budai hegyekben fedezett fel (*Tritoma bipustulata* var. *Ehmanni* CSIKI). Gyűjteménye özvegye jóvoltából legnagyobb részében a Magyar Nemzeti Múzeumba került, a melynek gyűjteményében állatai gazdájuknak örökös emléket állítanak.

CSIKI ERNŐ.

A világ legnagyobb rovarai. — A legnagyobb rovarok az Orthopterák rendjéből, a Phasmidák családjából kerülnek ki. A Phasmidák, a botsáskák, tudvalevőleg a fák ágait utánozzák, testük hosszú és keskeny, szárnyasok vagy szárnyak nélkül valók. A legnagyobb fajok a *Phryganistria*, *Pharnacia*, *Phobaeticus*, *Nearchus* és *Palophus* nemekbe tartoznak. Az eddig ismert legnagyobb fajok a *Phobaeticus Kirbyi* REDT. és a *Pharnacia serratipes* GRAY; hosszáságuk 33 cm., mindkettő szárnyas és Borneo lakója. A szárny nélkül valók között a Nyugat-Afrikában élő *Palophus centaurus* WESTW. volt eddig a legnagyobb, 25.5 cm. testhosszal, most azonban eléje került a *Palophus titan* SJÖSTR., melynek hossza eléri a 26.3 cm.-t; hazája Nyassa. — A kihalt rovarok között azonban még ezeknél is nagyobb alakokra bukkanunk, melyek közül csak a *Meganeura Monyi* BROUG. nevű szitakötőt említem, melynek hossza 35 cm., szélessége kifeszített szárnyakkal 64 cm.

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

Irodalom.

Böttcher, G.: *Sarcophaga mehadiensis* nov. spec. (Dipt.) (Entomologische Mitteilungen. I, 1912, p, 144, fig.)

A czimben megnevezett új fajt L. OLDENBERG német dipterologus gyűjtötte Herkulesfürdőn.

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

Seitz, Prof. Dr. Adalbert: Die Gross-Schmetterlinge der Erde. Eine systematische Bearbeitung der bis jetzt bekannten Gross-Schmetterlinge. — II. Band: Die Palaearktischen Spinner & Schwärmer. Verlag des SEITZ'schen Werkes (ALFRED KERNEN) in Stuttgart, 1913. p. I—VII, 1—479 und 2489 Figuren auf 56 kolorierten Tafeln. Preis gebunden Mk. 45.—

Folyóiratunk múlt évi kötetének 183—185. lapján ismertettük ezen kiváló fontosságú lepkészeti munka első kötetét, mely a palearktikus táj nappali lepkéit tárgyalta s most már beszámolhatunk a második kötetről is, mely nem régen vált teljessé. A II. kötet az éjjeli lepkék (*Phalaenae*) két csoportját, a szövöket (*Bombyces*) és szenderféléket (*Sphingees*) tárgyalja. Úgy mint az első kötetben, ennek a kötetnek anyagát is a legkiválóbb szakemberek tárgyalták, így a szerkesztő (SEITZ) a *Zygaena*, *Epizygaena* és *Diloba* nemek, a *Syntomidae*, *Arctiidae*, *Endromididae*, *Callidulidae*, *Brahmaeidae*, *Uraniidae*, *Megalopygidae*, *Limacodidae*, *Heterogynidae*, *Thyrididae* és *Cossidae* családok, azonkívül a *Lasiocampidae*, *Notodontidae* és *Psychidae* általános részének szerzője, JORDAN írta a *Zygaenidae*, *Saturnidae* és *Sphingidae* családok, A. JANET az *Epicopeidae*, E. STRAND a *Lymantriidae*, *Thaumetopoeidae*, *Drepanidae* és *Psychidae*, DR. K. GRÜNBERG a *Lasiocampidae*, *Lemoniidae*, *Eupterotidae*, *Bombycidae* és *Notodontidae*, W. WARREN a *Cymatophoridae*, M. BARTEL az *Aegeriidae* (régebben *Sesiidae*), R. PFITZNER a *Hepialidae* családok szövegét, DR. P. DENSO-TÓL származik a szenderfélék hybridjeinek ismertetése és DR. W. ROTH-SCHILD a Cossidákra vonatkozó kiegészítő rész szerzője. Az anyag feldolgozása époly alakban történt mint az ismertetett első kötetben. Ebben a kötetben is a szerzők nem kevesebb mint 182 új fajt, alakot vagy új nevet vezettek be az irodalomba. A táblákon bemutatott lepkék képe most is jól sikerült, közöttük sok a most első ízben képen is bemutatott lepke. Ezzel nagyjában hú képet adtunk erről a kötetről is és még csak néhány szót akarunk a munka értékéről, fontosságáról elmondani, tekintettel egynehány külföldi szaklapban megjelent ismertetésre. Még nem jelent meg a szakirodalomban olyan munka, mely bizonyos oldalról támadásban, lekicsinylésben nem részesült volna. Így állunk SEITZ munkájával is, részben sértett hiúság, részben kereskedői szempontok megszólaltatnak itt-ott egy-egy okvetetlenkedőt. Reméljük, hogy ezeknek a kirohanásoknak nem lesz komolyabb következménye, de nem is lehet, hiszen minden komoly ember tudja, hogy a legkiválóbb munka sem teljes vagy teljesen hibátlan, de ebből nem következik, hogy a munka egészében rossz legyen. Mindezek daczára, a mint már multkori

ismertetésünkben is kifejeztük, SEITZ munkája nemcsak a szakembernek és a laikusnak, hanem a gáncsolóknak is nélkülözhetetlen forrásmunkája fog maradni.

CSIKI.

Társulati ügyek.

A „Magyar Entomológiai Társaság“ 22. ülése 1913. május 24-én. — BIRÓ LÁJOS elnök megnyitván az ülést, MIHÓK OTTÓ megtartja „Bogarászati kirándulás Horvátországban“ czímen hirdetett előadását, melyet mintegy 80 vetített kép bemutatásával élénkített. Végül elhatározta a Társaság, hogy a május 22-én Tata-Tóvárosra tervezett társas gyűjtőkirándulás helyett, melyet a rossz időjárás miatt el kellett halasztani, június 8-án Margitligetre rendez kirándulást.

* * *

A „Magyar Entomológiai Társaság“ alapszabályai.

1. Czíme, székhelye és pecsétje.

A társaság czíme: „Magyar Entomológiai Társaság.“

A társaság székhelye: Budapest.

A társaság pecsétje: Egy Magyarország faunájára jellemző bogár (*Pselaphus mehadiensis* FRIV.) képe és e körül „Magyar Entomológiai Társaság“ és 1910 (az alapítás éve) felirat.

2. Célja.

Célja a rovertant általában művelni, különösen Magyarországi faunáját e szempontból vizsgálni és a rovertani ismereteket terjeszteni.

3. Eszközök.

A társaság e célból:

a) A rovertan körébe vágó észleletek és tanulmányok közlése, valamint a rovertani ismeretek terjesztése végett gyűléseket tart.

b) Folyóiratot ad, melyben tagjait a gyűlések eredményeiről is tudósítja.

c) Tagjai számára szakkönyvtárt tart fenn.

d) Társas kirándulásokot és barátságos összejöveteleket rendez.

e) Más hasonló célú társulatokkal érintkezésbe lép.

4. Tagok.

A társaság tagjai: a) tiszteletiek, b) alapítók, c) rendesek, d) levelezők.

a) Tiszteletbeli tagokul oly bel- és külföldi szaktudósokat választ, kik a társaságnak különös díszére szolgálhatnak.

b) Alapító tag az, aki a társaság alaptőkéjét legalább 100 kornával növeli. Alapító tagok testületek is lehetnek, mint jogi szemé-

lyek, tagsági jogaikat azonban csak egy megbízott képviselőjük útján gyakorolhatják.

c) Rendes tag minden magyar állampolgári joggal biró egyén lehet, ki a rovartan iránt érdeklődik.

d) Levelező tagokul oly külföldi szaktudósok választhatók, kik a társaság szellemi érdekeit előmozdították.

A megválasztott külföldi tiszteleti és levelező tagok felsőbb jóváhagyás elé terjesztendők.

5. A tagok választása.

A ki alapító vagy rendes taggá kíván megválasztatni, ebbeli szándékát a társaság egy tagjának ajánlás végett bejelenti. Az ekként ajánlottakról a titkár a választmányi gyűlés elé véleményes jelentést terjeszt, hol a tag szavazattöbbséggel választatik meg.

Tiszteleti és levelező tagok csak rendes közgyűlésen és pedig a választmány véleményes jelentése alapján választhatók meg, ha valamely alapító vagy rendes tag legalább egy hónappal a közgyűlés előtt írásban ajánlotta őket.

6. A tagok jogai.

A tagoknak joguk van a gyűléseken és a társaság egyéb összejövetelein részt venni, új tagokat ajánlani, a közgyűléseken szavazni, a társaság könyvtárát használni és gyűléseire vendéget bevezetni. Az alapító és rendes tagok a társaság folyóiratát díjtalanul kapják.

7. A tagok kötelességei.

A rendes tag a társaság pénztárába évenként 10 koronát fizet és pedig minden év első negyedében, azonkívül az első évben 2 korona beíratási díjat. Minden tag az első évi tagdíj lefizetése után tagsági oklevelet kap. A tagság három évre kötelező. A tagsági díjak felemelése vagy leszállítása csak alapszabálmódosítással eszközölhető.

8. A társaságból kilépés.

A ki a társaságból a három év leteltével bármely oknál fogva ki akar lépni, tartozik ebbeli szándékát a titkárnak az előző év október 1-ig bejelenteni és oklevelét visszaküldeni.

A társaságból kilépő vagy a díjaiakat nem fizető tagokat a titkár előterjesztésére a választmány törli a tagok sorából.

9. Tisztikar és választmány.

A társaság tisztikarát az elnök, a két alelnök, a titkár, a jegyző, a pénztáros és a könyvtáros alkotják.

A választmányi tagok száma 12, akik a tisztikarral együtt teszik a választmányt.

A választmány, mely a társaság ügyeit mint közvetlenül igazgató és foganatosító testület vezeti, saját hatáskörében határozhat ugyan, de minden intézkedéseért felelős a közgyűlésnek.

10. Elnökség.

Az elnök a társaság képviselője hatóságok vagy valamely harmadik személy irányában; a gyűléseken elnököl, összehívja a választmányi gyűlést; összehívhat rendkívüli közgyűlést; a rendes közgyűlésen általános jelentést ad a társaság működéséről; a szavazatok egyenlő számánál dönt; öröködi továbbá, hogy a választmány határozatai foganatosuljanak; felügyel a társaság tisztviselőinek működésére s ügykezelésének menetére; a költségelőirányzat határain belül a fizetéseket utalványozza.

Az alelnökök helyettesítik az elnököt.

11. Titkárság.

A titkár vezeti a társaság szellemi és tudományos ügyeit, viszi az ezirányú levelezést, gondoskodik a gyűlések tárgyairól és szerkeszti a társaság folyóiratát; a tagok mindenkori létszámát a pénztárossal együtt nyilvántartja. A titkár ellenőrzi a pénztárt s a közgyűlésen a társaság összes szellemi működéséről jelentést tesz.

12. Jegyző.

A jegyző minden ülésről jegyzőkönyvet vezet és ha kell, a titkárt helyettesíti.

13. Pénztáros.

A pénztáros kezeli a társaság pénzügyeit és a pénztárhoz tartozó iratokat s a társaság bevételeiről és kiadásairól rendes könyvet vezet. Pénztári könyveit s a pénztárt az elnöki és titkári ellenőrzésen kívül a közgyűlés részéről kiküldött bizottság is megvizsgálja.

Minden pénztári kiadás csak utalványozott okirat alapján történhetik, mely az elnök aláírásával és a titkár ellenjegyzésével látandó el.

14. Könyvtáros.

A könyvtáros a társaság könyvtárának őre és gondozója, a melyről rendes leltárt vezet.

15. Gyűlések.

A gyűlések háromfélék: a) választmányi, b) havi és c) közgyűlések.

a) Választmányi gyűlést a társaság legalább minden hónapban egyszer, de ha a szükség kívánja, többször is tart. Tárgya a társaság belső ügyei. A határozatok érvényességéhez szükséges, hogy a választmány tagjainak legalább egyharmada jelen legyen.

b) Havi gyűlések, június-augusztus hónapok kivételével, minden hónapban tartatnak. E gyűléseken a rovartan körébe vágó előadások, ismertetések, bemutatások kerülnek napirendre.

c) Közgyűlést a társaság évenként egyszer, az év elején tart, melyre a tagok a társaság folyóiratában hívatnak meg. A közgyűlésen a társaság szellemi működéséről, gyarapodásáról és vagyoni állapotáról tesznek az illető ügyvivők jelentést. A közgyűlés hatáskörébe tartozik az évi költségvetés megállapítása, a zárószámadások felülvizsgálása és a tisztviselőket illető felmentvény megadása vagy megtagadása. Ekkor történik a tisztikar, a választmányi tagok, valamint a tiszteleti és levelező tagok választása is.

Az évközben választott alapító és rendes tagok a közgyűlésen bejelentendők.

A közgyűlésen részt venni, valamint a társasági szabályokra és ügyrendre vonatkozó javaslatokat tenni minden tagnak joga van; de a rendes tag szavazati jogával csak az esetben élhet, ha az előző év tagsági díját lefizette.

A közgyűlés érvényes határozatára általános szótöbbség és a helybeli tagok legalább egy negyedrésznének jelenléte szükséges. Ha a tagok a közgyűlésen nem jelennek meg elegendő számban, akkor 14 napon belül új közgyűlés hívandó össze, mely tekintet nélkül a megjelent tagok számára, a meghíúsult közgyűlés napirendjén levő tárgyak felett érvényes határozatot hozhat.

Ha sürgős és fontos ügyek elintézése rendkívüli közgyűlés tartását kívánja, azt az elnökség, vagy a választmány mindenkor összehívhatja; úgyszintén tartozik az elnökség rendkívüli közgyűlést összehívni, ha 20 tag aláírt és alaposan megokolt kérvénnyel erre felszólítja.

Az összes választmányi és közgyűlésekről jegyzőkönyv vezetendő, a melyet az elnök által kijelölt jelen volt hitelesít. Az összes választmányi határozatok, a közvetlenül hozzáutalt ügyekben azonban halasztó hatály nélkül, 30 napon belül a közgyűléshez felebbezhetők.

Az alapszabályok módosításaira vonatkozó közgyűlési határozatok foganatosítás előtt a kir. m. Belügyminiszteriumhoz felterjesztendők.

16. A tisztikar és választmány választása.

A választmány tájékozás végett minden betöltendő tisztségre és választmányi tagságra nézve két-két tagot ajánl a közgyűlésnek.

A tisztikart és a választmányi tagokat a tisztújító közgyűlés szótöbbséggel és titkos szavazattal választja és pedig — az elnök kivételével — három évre. Az elnök mindig csak egy-egy évre választatik s a következő évben újra meg nem választható; a lelépő elnök azonban a legközelebbi rendes közgyűlésig továbbra is tagja marad a választmánynak.

A közgyűlés évenként négy választmányi tagot választ, mint-

hogy a választmányi tagok egyharmada a választás előtt visszalép. A választmányi tagoknak ezt a harmadát az 1912. és 1913. évi választáskor az 1910-ben megválasztott választmányi tagok közül a választmány sorsolja ki. Későbbi választásoknál a legrégebben megválasztott egyharmad lép vissza évenként.

17. *Vagyon.*

A társaság jövedelmét a rendes tagoktól évenként és a beíratásért egyszerismindenkorra fizetett díj, továbbá az alapító tagoktól befizetett összegek és másnemű alapítványok kamatai teszik. A rendes tagdíjak, beíratási díjak s az alapítványok kamatai a forgótőkét illetik. A tagdíjakra vonatkozólag a társaság éve januáriustól kezdődik.

A társulat vagyonát az alapító tagoktól befizetett összegek és másnemű alapítványok, valamint a könyvtár és a felszerelési tárgyak alkotják.

18. *A társaság felosztása.*

Ha a társaságnak közbejött akadályoknál fogva meg kellene szűnnie, vagy lényegesen átváltoznia, vagyonáról, hogy melyik hasonló célú hazai intézetre fordíttassék, egy évnegyeddél előbb kihirdetett közgyűlésen a helybeli tagok kétharmada, vagy ha ennyi tag nem gyűlt volna össze, a hasonló módon kihirdetett újabb közgyűlésen kétharmad szótöbbséggel, a jelenlévő tagok határoznak. E határozat foganatosítása előtt a m. kir. Belügyminiszterium elé terjesztendő.

19. *Állami felügyelet.*

Az 1875. évi május hó 2-án 1508. eln. szám alatt kelt, az egyletekre vonatkozó belügyminiszteri szabályrendelet 9. pontjához képest, „az egyesület az esetben, ha az alapszabályokban meghatározott ezélt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a m. kir. kormány által, amennyiben további működésének folytatása által az állam vagy egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni felosztás terhe alatt köteleztetik.“

Budapest, 1912. februárius 24-én.

Csiki Ernő s. k.
titkár.

Dr. Horváth Géza s. k.
elnök.

Szám : $\frac{30852/1913.}{V/a.}$

Látta a m. kir. belügyminister.
Budapest, 1913. évi márczius hó 7-én.

A minister rendeletéből

(P. H.)

Szabó s. k.
ministeri tanácsos.